

Lyden af smedje og sejlskibe

Elever fra 4. klasse har bearbejdet informationer om vikingernes levevis med sanser og fantasi og lagrer indtrykkene i små musikstykker.

UROPFØRELSE

ANNEMETTE GRUNDTVIG

Lyden af trækfugle, ruskvejr og trafik følger den lille flok børn, som med store musikinstrumenter i favnen skrår hen over græsplænen foran Vikingeskibsmuseet i Roskilde. De har lavet små kompositioner inspireret af vikingetiden og vil nu gerne give musikken tilbage til skibene.

Inde i den store hal ifører de sig hurtigt kofter og kapper, inden de i et hjørne af den store hal samles om Mogens Christensen, der ofte er tildelt betegnelsen 'musikformidler af Guds nåde' og sidste år blev landets første professor i musikformidling.

Han lægger ud med at spørge, om børnene kan huske lyden af vikingetidens smedje og går hurtigt videre, da en dreng bekræfter det ved at slå dumpt på sin metallofon.

»Nu får I præcis 25 sekunder på jeres instrument til at efterligne den lyd«, siger han og efterlyser kort efter forslag til, hvordan lydene kan kædes samme til et stykke musik.

Intenst forløb

»Vi kunne lave noget med, at lyden bliver højere og højere og højere og ender med et bang«, svarer en dreng.

Mogens Christensen sætter flere ord på: »Altså så lyden først er fjern og gradvis

LYDHØR. Børnene har selv valgt instrumenter. Blandt de traditionelle ses f.eks. fløjte og metallofon. Blandt de eksperimenterende gryder, vinduesvisker og plastposer.

kommer tættere på. O.k., hvordan skal vi lave det i praksis? Vi starter med grundlyden, du falder ind som nummer to, du som nummer tre, du som nummer fire ...».

Børnene eksperimenterer, kommer med forslag og spørger. Mogens Christensen lytter, opfordrer dem til at lave anderledes lyde og styrer slagets gang. I dagens anledning, hvor seancen til dels foregår til ære for Lørdagsliv, og tiden er knap, nok lidt mere end normalt.

Han forklarer kort børnene, at præmisserne er anderledes denne dag, men slækker ikke på kravene. I det hele taget taler professoren til de 10-11-årige børn på næsten samme måde, som han ville tale til professionelle musikere.

»Koncentrer jer nu. Hvilke andre lyde, er der i en smedje? Ja, blæsebælg. Netop.

DIALOG. Mogens Christensen tager udgangspunkt i det, der optager børnene, for læring skal efter hans mening foregå i dialog med elevens sind. Hvordan lyder vikingetiden? Hvordan lyder et rebs knirken mod træ? Hvordan lyder det, hvis man skal ofres i en mose? Hvordan lyder døden?
Foto: Jan Grarup

ORDFORKLARING OG TIPS

Struktureret kreativitet. Undervisningsmetode, hvor børn via leg og intuition skaber 'byggesten af lyd', som de under ledelse af en musikkyndig sætter sammen til en lille komposition. Målet er at berige og stimulere eleverne. Måske øger oplevelsen også deres motivation på andre områder.

Mozart-effekt. Begrebet bruges i flæng. Det vel nok mest omtalte forsøg blev udført af Frances H. Rauscher, hvor 36 studenter IQ blev mærkbart forbedret, efter at de havde lyttet til Sonate for to klaverer i D-dur (mere info på www.mozartefekt.dk).

Kreativ Værkintroduktion. Mogens Christensens bog (Folkeskolens Musiklærerforening) anviser, hvordan børn kan leve sig ind i Carl Nielsens musik.

Musikformidling.dk. Hjemmeside om kreative musikalske processer, koncertformidling, internetbaseret musikformidling og moderne kompositionsmusik i undervisningen.

Kan nogen forestille sig, hvordan man kan frembringe sådan en lyd? Prøv jer frem. Det skal være ligesom åndedrættet, ikke? Den der tror jeg til gengæld er rigtig god til det«, siger han og lader en finger glide hen langs en guitarstreng.

Klare associationer

I løbet af kort tid har alle seks børn lavet både en banke- og en blæselyd. De byder ind med, hvad deres respektive instrumenter - guilo (franskbrød), gryde, metallofon, tamburin, blokfløjte og guitar - egner sig bedst til. Laver aftaler om fordeling, rækkefølge og afslutning samt overgang til ny lyd.

»Først nærmer vi os smedjen. Lyden bygges op, indtil vi bare er et lille stykke fra at gå bananas. Så går vi ned igen, indtil kun blæsebælgene står svagt tilbage, og

derpå glider vi over i lyde fra sejlskibe med blæst, bølger og reb, der giver sig. Den lyd er de der franskbrød gode til. Kom, lad os prøve det hele. Scenen er jeres«, repeterer han.

Bogstaver er ikke til stor nytte i beskrivelsen af lyd. Men de seks elever demonstrerer, at de på kort tid evner at lave en ny lille komposition ud af de byggesten af lyd, som de har udviklet i deres forskellige grupper. Og at de uden nævneværdig indblanding fra voksne kan opføre den på en 50 meter stor scene.

Overbevisende. Med lukkede øjne, tjærelugt i næsen og vikingelyde i ørerne er det let at lade sig føre tilbage til forgangne tider. Familie og venner får torsdag samme chance på Karlslunde Skole.

annemette.grundtvig@pol.dk

Ønskes: Forundringsparate børn

Det er vigtigere at stimulere børns kreativitet end evnen til at spille rent, mener Danmarks første professor i musikformidling.

MUSIK & MENING

ANNEMETTE GRUNDTVIG

Tonedøve forældre behøver ikke fortvivle over, at de ikke evner at lære deres børn at spille og forstå musik. Dels kan man hyre folk til den slags. Dels er kendskab til noder, akkorder og symfoniopbygning ikke en forudsætning for at udvikle den form for musikalitet, som professor i musikformidling Mogens Christensen brænder for. Den kan alle bidrage til ved at vende vaner på hovedet, stille uventede spørgsmål, give børnenes egne udspil plads og frem for alt fjerne fokus fra det

BLÅ BOG

Komponist Mogens Christensen, 51 år. Blev sidste år landets første og hidtil eneste professor i musikformidling på Konservatorium for Musik og Formidling i Esbjerg.

Ansvarsområde. Skal bl.a. opdyrke og udvikle det faglige indhold og undervisningsformer, når det gælder om at føre børn ind i musikens/kunstens verden.

Faglig baggrund. Uddannet med komposition, musikteori, musikhistorie og musikvidenskab som fag. Spænder vidt som komponist med bl.a. kammermusik, opera, symfoniske værker, vokalmusik og elektroakustisk.

Praksis. Har beskæftiget sig med børn, musik og kunst i alverdens sammenhænge. Deltog fra 1998-2000 i udviklingen af mange nytænkende børneprojekter sammen med de fem landsdelsorkestre. Har besøgt 80-90 klasser landet over og stor erfaring med børnekomposition.

for, at de samtidig lærer noget kundskabsmæssigt.

»Tværtimod afprøver vi, om tværfaglige projekter med musik øger børns motivation for almindelige fag. Men læringen skal foregå i levende dialog med deres eget sind, for jeg er overbevist om, at den største udfordring i dette årtusinde er at bringe forskningsresultater i dialog med de sind, som skal behandle dem«.

Brug bredden

I det konkrete projekt med vikingetiden skønner Mogens Christensen, at 90 procent af eleverne går ind i det kunstneriske felt, som giver indre oplevelser af temaet. Han er sikker på, at de i mange år vil forbinde deres egen musik med vikingere.

»De er betydeligt mere motiverede for at lære om vikingeskibe, togter og tro, fordi fakta er koblet sammen med oplevelser og fortællinger om mennesker. Myten om en slavende, der frivilligt meldte sig til at blive mishandlet og ofret som led i et ritual for en høvding, lagde f.eks. op til en stærk snak om liv, død og lyden af død«.

Nogle kalder det Mozart-effekt, når musik øger børns indlæring. Det gør Mogens Christensen ikke. Han er optaget af evnen til at forundres, som Mozart givetvis ejede.

»Målet er at gøre børnene forundringsparate. De skal have lov at forholde sig frit til stoffet og ikke presses gennem en smal indlæringsstunel, der udelukker store dele af deres ressourcer«.

annemette.grundtvig@pol.dk

Unge komponister

Karlslunde Skoles forsøg med skabende musikundervisning er faldet heldigt ud, mener de fleste.

ELEVER OG LÆRER

ANNEMETTE GRUNDTVIG

Elever opsøger sjældent rengøringsmedier, men et fejtblad blev sammen med bl.a. en gryde fra skolekøkkenet, plastposer, papir og traditionelle instru-

menter valgt, da elever fra to 4.-klasser på Karlslunde Skole for nylig fik til opgave at finde 'et eller andet', de kunne skabe lyde med.

Som led i et projekt om vikingetiden skulle de lave lyde fra perioden, bearbejde disse og gruppevis bruge dem i små

musikværker. I tæt samarbejde med deres musik- og historielærere Ove Steen Smidt og musikprofessor Mogens Christensen, som har besøgt skolen flere gange.

»Der gik lidt tid, før pråsen gik op for nogle af børnene, men snart boblede de af forslag og ideer. De er jo åbne på en helt anden måde end os andre. Alt i alt har det været en stor succes. Faktisk bilder jeg mig ind, at der bagefter var en bedre stemning i klasserne.

De er måske ikke blevet bedre til at regne, men det er, som om den slags anderledes, skabende forløb gør noget ved deres selvopfattelse og evne til at samarbejde«, siger Ove Steen Smidt.

Eleverne bruger tillægsord som anderledes, dejligt, kedeligt, spændende sjovt, svært, krævende og rart om projektet.

Fjerde klasse dom

Henriette Stuhr: »Det har væ-

ret sjovt, men også lidt svært, for man skal tage sig sammen og være tålmodig. Hvis det ikke lige lyder godt, kan man godt blive sådan lidt ... Men så kommer de og hjælper. Jeg fandt på at spille fløjte, og så kom der flere ting på, og så blev det til et stykke. Det har været meget anderledes end almindelig undervisning«.

Frederik Kehlskov Mortensen: »Jeg synes, det er kedeligt, når man skal sidde stille i lang tid og koncentrere sig meget

om at spille. Men jeg synes også emnet om vikingetiden er lidt kedeligt. I skolen kan jeg bedst lide matematik og i fritiden karate«.

Paw Buch: »Det har været meget dejligt at få lov til det her, både i dag og på skolen. Jeg var med i en trommegruppe, og det var spændende. Hver gang lærerne gik udenfor, begyndte vi bare at slå på alle tingene, og så fandt vi selv ud af, hvad for nogle slag vi skulle bruge. Det var rart at

have god tid, og det har været dejligt, at Mogens kom, for han er god til at fortælle, så man kan forstå det«.

Fire stjerner

Mia Bagger: »Mine forældre blev meget interesserede, da jeg fortalte, at vi skulle lave vores eget musikstykke. Først spillede jeg på nogle papirer, som jeg viftede med, så det lød som fugle, men det blev for kedeligt, så jeg spurgte, om jeg måtte få et større in-

strument, og det måtte jeg gerne. Jeg er glad for, jeg valgte guitar. Jeg er vant til at høre noget lidt anderledes musik derhjemme. Vi hører f.eks. tit sådan en kunstner, der spiller klaver. Han har ikke tænkt over det, men spiller bare sådan du-lu-du-lu-lu-lu«.

Jakob Bo Berzino: »Det er sjovt, fordi vi selv skal spille, så det giver nogle gode lyde. Det er meget anderledes, end hvis vi bare spiller almindeligt. Jeg kan bedst lide den her måde,

hvor man selv kan bestemme. Først skulle jeg spille på en fejebakke, men det gad jeg ikke, og så fandt jeg den gryde, som jeg har lavet min bedste lyd på.

En fra mit hold fandt en vinduesvisker, vi måtte bruge alle mulige ting. Det er sjovt, at vi må bruge vores fantasi. Jeg har den bedste i min familie indtil videre«.

Tobias Inghardt Rolvung: »Jeg er ikke blevet komponist, men det har været godt at prø-

ve noget nyt. Vi har skullet mange flere ting, og det har været meget sværere, fordi vi selv skulle finde på lyde ved at prøve os frem og tænke på vikingetiden. Vi fandt mange lyde, men skulle vælge en.

Min bedste var 'havet', hvor jeg lavede sådan en raslen. Først med en plastiktasse, så på en metallofon. Jeg giver projektet fire stjerner ud af fem«.